

Jørn Lier Horst

Når det mørkner

Kriminalroman

GYLDENDAL

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2016

www.gyldendal.no

Printed in Lithuania

Trykk/innbinding: ScandBook UAB

Sats: Type-it AS, Trondheim 2016

Papir: 80 g Holmen Book Cream 1,8

Boken er satt med Sabon 11/15 pkt.

Omslagsdesign: Peter Stoltze

ISBN 978-82-05-49797-9

ISBN 978-82-525-8707-4 (Bokklubben)

ISBN 978-82-320-1920-5 (Bestselgerforlaget)

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Se www.gyldendal.no/miljo

Tider skal komme
Tider skal henrulle
Slekt skal følge slekters gang

*Fra «Deilig er jorden»,
tekst av B.S. Ingemann, 1850*

«Mormor døde for tolv år siden,» forklarte kvinnen i besøksstolen. «Hun ble nittisju. Broren min overtok huset etter henne. Det har bare stått tomt, men i sommer begynte vi å rydde.»

Wisting kastet et blikk på klokka. Han skulle snart delta på en samling for å ønske de nye politistudentene velkommen til praksisåret, men da han hadde hørt navnet på kvinnen som sto nede og spurte etter ham, hadde han bedt om at hun ble sendt opp.

«Vi fant et brev adressert til deg,» fortsatte kvinnen og tok fram en konvolutt fra håndveska. Hun la den på bordet og skjøv den mot ham. Det sto *Wisting* med store, runde bokstaver, skrevet med lett skjelvende hånd.

«Det må være til deg, tror du ikke?»

Wisting dro brevet til seg. Konvolutten var gulnet og tørr. Tankene gikk over tretti år tilbake i tid.

«Jo, det er nok til meg,» nikket han.

«Hun hadde gjemt det bak et innrammet bilde av bestefar,» forklarte kvinnen på andre siden av bordet. «Det gir jo liksom mening.»

Wisting veide konvoluttene i hånden. Den var fortsatt uåpnet.

«Du har ikke lest det,» konstaterte han.

«Det er ikke til meg,» smilte hun. «Ikke alle i familien min er uredelige.»

«Takk,» smilte han tilbake.

Kvinnen reiste seg. Ærendet hennes var over. Wisting fulgte henne til døra med brevet i hånden. Så snart han var alene, satte han seg og sprettet konvoluttene.

Den inneholdt to ark med forskjellig håndskrift. Han leste begge og kjente noe løsne et sted i bakhodet. Så brettet han papirene sammen og la dem tilbake i konvoluttene før han gikk inn til de ventende studentene.

Møterommet var varmt og klamt. Noen hadde lukket opp et vindu, men lufta utenfor virket enda klammere.

Politistasjonssjefen ba Wisting komme opp til podiet. Først da han sto der, ble han klar over at han fremdeles holdt den gamle konvoluttene i hendene.

Han lot blikket gli over de spente ansiktene mens han lirte av seg den samme introduksjonstalen han hadde holdt de siste femten årene.

Det var ti av dem, i nystrøkne uniformsskjorter. Seks menn og fire kvinner. En av dem var barnebarnet til mannen som hadde hatt Wistings jobb den gangen han selv begynte i politiet. Maren Dokken. Han visste ikke hvem av de fire kvinnene hun var, og forsøkte å se etter familielikheter, men fant ingen. Likevel endte han opp med å tenke at det var den lyshårete jenta med hestehale og fyl-dige lepper som satt på en av de nærmeste stolene. Hver

av studentene skulle hospitere noen uker i kriminalavdelingen. De skulle få en innføring i hva etterforskningsarbeid innebar i praksis.

Da han var ferdig med den vanlige talen, ble han stående og slå konvoluttet lett mot håndflaten. Stasjonsjefen kikket bort på ham og ventet på at han skulle gå ned fra podiet.

«Jeg har lyst til ...,» sa Wisting i stedet. «Jeg har lyst til å invitere dere med på å oppklare en snart hundre år gammel kriminalgåte.»

33 år tidligere

Bankkortet ble skjøvet ut av automaten igjen.

Midlertidig ute av drift sto det med store, hvite bokstaver på den grønne skjermen.

Wisting snudde seg mot Ingrid som sto og rugget tvillingvogna.

«Den må ha gått tom for penger,» sa han og så ut over den folkerike julegata.

Ingrid smilte, la hodet litt bakover og kikket opp mot den kveldsmørke himmelen. Det hadde så smått begynt å snø. Små papirlignende flak som nærmest sto stille i lufta.

«Vi kan spise vafler når vi kommer hjem,» sa hun.

Wisting la kortet tilbake i lommeboka. Han hadde uansett ikke mye penger igjen på kontoen, og tenkte at han ble nødt til å ta noen flere overtidsskift.

Han la den ene armen rundt Ingrid og overtok vogna med den andre. Tvillingene var snart et halvt år gamle. Thomas lå og sov, mens Line fortsatt var våken. Hun lå og glippet med øynene og forsøkte å få med seg det som skjedde rundt henne.

Han skjøv vogna foran seg ut i Tollbodgaten og dreide opp mot den brosteinsbelagte plassen nedenfor kirken der julegrana var tent.

Torghandlerne hadde nisseluer, og fra bodene deres luktet det gløgg, nystekte vafler og grøt med sukker og kanel. Et nisseorkester satt oppmarsjert i en åpen, ildrød veteranbil og spilte julesanger.

«Det er Packarden til Rupert!» utbrøt Ingrid og pekte på den gamle bilen.

«Han spiller på trompeten,» smilte Wisting og nikket mot mannen i forsetet med nisseskjegg og lue.

De ble stående og høre på musikken.

Rupert Hansson var en venn av Ingrids far. Han hadde spilt en trompetsolo i kirken da de giftet seg, og kjørt dem en runde i veteranbilen sin etterpå. Den var brannbilrød med grønne ringer rundt de forkrommede hjulkapslene. I bryllupet hadde bilen vært pyntet med bjørkeløv og hvite bånd.

«Det spørs om den starter etterpå,» kommenterte Wisting og gned seg i hendene.

Ingrid bøyde seg ned i vogna og så til at tvillingene lå lunt før hun stilte seg inntil Wisting og la hodet mot skulderen hans.

Rupert Hansson oppdaget dem og hilste til nisselua med den ledige hånden. Wisting vinket tilbake og så at han ga tegn til at de skulle vente.

Orkesteret spilte ferdig, og Rupert snudde seg mot de andre og ga beskjed om å avslutte.

Wisting og Ingrid trillet bort til dem. Rupert gikk ut av

bilen og kikket ned i vogna. Line hadde fått den ene hånden over dyna og viftet med votten, mens Thomas sov tungt ved siden av henne.

«Første julen,» kommenterte Rupert og kikket opp på Ingrid. «Det blir koselig.»

«Vi gleder oss,» smilte hun tilbake.

Wisting tok noen skritt mot veteranbilen.

«Jeg trodde det var en sommerbil,» sa han.

«Det er det,» nikket Rupert og gikk bort til bilen igjen. «Men dette er en tradisjon. Vi spiller alltid under julemarkedet.»

Han plukket opp en instrumentkoffert fra gulvet ved pedalene, la den på setet og åpnet den.

«Det var noe jeg ville spurt deg om,» begynte han og la trompeten på plass.

«Hva da?» spurte Wisting.

«Om du kan finne ut hvem som eier den gamle låven ute ved Tveidalskrysset?»

Wisting prøvde å se for seg stedet han mente, men husket ikke noen låve.

«Ligger det en låve der?»

«Den faller snart sammen,» mente Rupert. «Den tåler ikke en snørrik vinter til.»

Wisting stakk hendene i jakkelommene:

«Hvorfor lurer du på hvem som eier den?»

«Det skal stå en gammel bil der inne,» svarte Rupert. «Jeg er på jakt etter et restaureringsprosjekt.»

«Er det ikke noen andre hus i nærheten?» spurte Wisting. «Noen du kan spørre?»

Rupert ristet på hodet.

«Jeg tenkte kanskje du kunne finne det ut for meg,» fortsatte han. «Dere i politiet har vel registre for slikt?»

«Det er sorenskriverkontoret som sitter med det,» forklarte Wisting. «Du kan spørre dem.»

«Hva slags bil er det snakk om?» brøt Ingrid inn.

«Jeg vet ikke sikkert,» svarte Rupert. «Men det er snakk om en gammel Minerva.» Han forsto at verken Wisting eller Ingrid hadde hørt om bilmerket. «Det er en belgisk produsent,» forklarte han. «De gikk konkurs før krigen. Den første bilen til kong Haakon var en firesylindret 1913-modell Minerva.»

«Er de sjeldne?»

Rupert nikket.

«Det har ikke vært mange av dem i Norge. Kongens bil ble sannsynligvis levert til opphugging. I alle fall er det ingen som vet hvor den ble av.»

«Hvordan fikk du vite om bilen ute i Tveidalen?»

«Det er mest et rykte,» fortsatte Rupert. «Det er en av de gamle i klubben som har hørt det fra en onkel, at den ble rygget inn på låven, dekket med presenning og at den har stått der siden.»

«Når skjedde det?»

«En gang på 20-tallet.»

Wisting hevet øyenbrynene.

«Så den skal ha stått der i seksti år?»

Rupert nikket ivrig.

«Hvis det stemmer, så kan den være helt original og fremdeles i god stand.»

Wisting hadde aldri hatt særlig interesse for biler. Selv kjørte han og Ingrid en seks år gammel Volvo. Men han ble nysgjerrig på hvorfor den sjeldne bilen var blitt stuet bort på en låve og siden oppbevart der som en hemmelighet.

«Vil du bli med og kjøre en tur ut til låven for å kikke?» inviterte Rupert. «Så kan jeg forklare deg hvor det er.»

«I den der?» spurte Wisting og nikket mot den gamle Packarden.

Rupert lo.

«Nei, den vinsjer jeg opp på hengeren,» svarte han og pekte mot parkeringsplassen der en Landrover sto og ventet med en bilhenger på slep.

Wisting kikket bort på Ingrid og vogna. Rundt dem hadde torghandlerne begynt å stenge bodene.

«En annen gang,» svarte han.

«Bare bli med, du!» foreslo Ingrid og børstet noen snøfiller bort fra kalesjen på barnevogna. «Jeg kan kjøre hjem med ungene.»

Hun tenkte antakelig det samme som ham: at de skyldte Rupert Hansson en tjeneste. Han hadde verken tatt betalt for å spille i bryllupet eller å kjøre dem til festlokalet.

«Jeg svipper deg hjem etterpå,» forsikret Rupert.

«All right.»

Wisting fant bilnøkkelen i bukselomma og rakte den til Ingrid. Han måtte forsøke å sove noen timer før han skulle på nattevakt også, men en tur utom Tveidalen trengte ikke ta så lang tid.

Ingrid tok imot nøklene og ga ham et kyss på kinnnet.

«Så har jeg vaflene klare når du kommer hjem,» smilte hun.

Hjulene på vogna laget tynne spor i snøen da hun trillet av gårde.

Rupert Hansson gikk for å hente Landroveren. Wisting dirigerte ham inntil den gamle Packarden. Så vinsjet de veteranbilen opp på hengerplanet.

Wisting satte seg i passasjerstetet.

«Jeg kjører hjem og setter fra meg hengeren først,» sa Rupert.

Wisting nikket.

De kjørte vestover på Helgeroveien. Snøen falt tettere, samtidig virket det som om det var blitt mildere. Asfalten lå bar og våt der bilene hadde kjørt opp hjulspor.

Ved Nalum svingte Rupert av og rygget opp foran en frittliggende garasje. En dame stilte seg opp i et vindu med adventsstjerne og kikket ut på dem.

Wisting gikk ut av bilen og skjøv opp den store porten. Rupert rygget inn før han hoppet ut og koblet av hengeren. To minutter senere var de ute på veien igjen.

Rupert skrudde på radioen. Signalene var dårlige, og det skurret i høyttalerne.

«Nærradioen rekker ikke ut hit,» sa han og vred på kanalsøkeren til han fant NRK. Rupert dempet volumet og snudde seg mot Wisting:

«Jeg svingte en tur utom der i høst. Det er lenge siden det har vært folk inne på låven. Den er nesten gjengrodd, trærne har vokst seg høye rundt den.»

«Går det an å komme seg inn?»

«Det henger en svær lås på døra,» forklarte Rupert.
«Men det er gliper mellom noen av plankene i veggene.»

Han pekte over skulderen med tommelen.

«Jeg har tatt med lommelykter. Vi kan lyse inn og se om det står noe som ligner på en bil der inne.»

De kjørte det neste kvarteret i taushet. Så svingte Rupert inn på Brunlanesveien. Vel en kilometer senere var de i krysset ved Tveidalen. Han manøvrerte bilen inn på en gjengrodd sidevei. Lyset fra frontlyktene ble kastet mot de slanke trestammene. I enden av den lille stikkveien foran dem lå det en salrygget låve med rustent bølgeblikktag.

Rupert Hansson strakte seg mot baksetet og fant fram to solide lommelykter. Så åpnet han bildøra mens han lot motoren stå og gå.

Wisting fulgte etter ham ut av bilen og kastet et blikk ut mot hovedveien. Derfra var den gamle bygningen knapt synlig.

Snøen hadde ennå ikke lagt seg inne blant trærne. De gikk i hvert sitt gamle hjulspor fram mot bygningen. Frontlyktene fra bilen kastet lange skygger foran dem.

Hele østveggen og deler av taket var omslynget av bladløse klatreplanter.

Det var feil å kalle det en låve, tenkte Wisting. Det var ingen gårdsbruk i nærheten, og det minnet mer om et stort redskapsskjul. Kanskje satt opp for traktorer og annet utstyr i forbindelse med skogsarbeid.

Rupert pekte med lommelyktstrålen mot den brede todelte døra. Det var satt en jernslå tvers over den som var festet med bolter og hengelås på den ene siden.

Wisting gikk bort og grep tak i låsen. Fingrene ble far-

get brune, og flak av rustet jern løsnet og falt av. Det skulle antakelig ikke mer til enn et slag med en hammer eller en stein for at låsen skulle gi etter.

Han slapp den og fulgte etter Rupert Hansson til vestsiden av bygget. Skogen hadde krøpet helt inntil veggen, og de måtte presse seg fram gjennom tettvokst kratt.

Det var ingen vinduer i den gamle bygningen, men omtrent midt på vestveggen hadde noen av plankene måttet gi etter for et tre som hadde veltet. Rupert tok tak i en av greinene og heiste seg opp på stammen som lå brukket mot veggen. Wisting ble stående på bakken og vente mens Rupert balanserte framover. Han rettet lysstrålen fra lykten mot hullet i veggen og lente seg inntil.

Mellom to av plankene fant han en sprekk. Den var for smal til at han kunne bruke lommelykten, men han satte det ene øyet inntil og fulgte lyskjeglen fra Ruperts lykt. Det virket som om det bare var ett stort rom på innsiden. Lyset gled forbi en gammel plog med to skjær, en hestevogn, en vedkrakk, en sinkbalje og en trillebår uten hjul. Fra bjelker i taket hang kjettinger og tykke tau med taljer og kroker. Oppetter veggen på den andre siden av rommet sto en stige, og over noen av trinnene hang fiskegarn og et par blekgrønne glassblåser.

Lyskjeglen flyttet seg stadig rundt, slik at det egentlig ikke ble tid til å feste seg ved noe. I brøkdelen av et sekund flakket lyset over innsiden av låvedøra. Wisting syntes han så en kjetting og en hengelås, som om døra var låst også fra innsiden.

Lyset beveget seg mot den indre delen av rommet og

traff fire skitne traktordekk som var stablet oppå hverandre. Oppå en tønne noen meter fra der han sto, kunne han skimte en parafinlampe.

Wisting flyttet seg, bøyde til side noen greiner og fant en bredere sprekk mellom plankene. Han brukte sin egen lommelykt og lyste mot innsiden av låvedøra. Han hadde sett riktig. Gjennom to jernringer var det tredd en kjetting som var låst sammen med en hengelås.

Han flyttet lysstrålen tilbake til parafinlampen på tønna. Det lå en fyrstikkeske der, og noe mer som han ikke klarte å se hva var.

«Det er noe bak der,» utbrøt Rupert.

Wisting styrte lysstrålen i samme retning som Ruperts. Bak noen tomme potetkasser kunne han se toppen av en støvete lerrettsduk.

Rupert hoppet ned fra trestammen.

«Vi forsøker å gå rundt,» sa han.

De fortsatte gjennom den tette vegetasjonen, rundt hjørnet til baksiden av bygningen. Wisting satte lykten mot en glippe mellom to planker og kikket inn. Det luktet råte. Han så potetkassene og tauverket som hang fra taket, men også langsiden av det som var dekket til.

«Det kan se ut som en gammel bil,» sa han og lot lyset gli langs konturene av den. Bilen var høy i bakkant, mens den fremste delen var betydelig lavere, som snuten på en klassisk veteranbil.

«Lys langs gulvet,» ba Rupert som kikket inn gjennom en mindre sprekk litt bortenfor ham.

Wisting senket lysstrålen. Presenningen hang ned til jordgulvet, men i bakkant lå den skjevt slik at det var litt avstand mellom gulvet og duken. Glipen var akkurat stor nok til at den avslørte et flatt bildekk.